

"Hvis kunsten ble tatt fra et folk,
ble det som å rane dets øyne og ører,
dets hud, dets nese og gane.

For kunsten er mer enn et fag,
den er mer enn kallet for utvalgte få
- den formende kraft i oss alle:

Ta kunstnerens blikk fra et barn,
ta formgleden fra det, og se,
det vil trå på sitt spann og vil kaste sin spade

Mer nyttig enn alle dødsens fornuftige "nytter" er formen som føler
er bildet som ser, er tonen som lytter.

Fra "kunstneren" av André Bjerke

KOMMUNEDELPLAN FOR KULTUR

Rendalen kommune 2006 – 2010

INNHold:

1. HVORFOR KOMMUNEDELPLAN FOR KULTUR I RENDALEN KOMMUNE? Bakgrunn
2. PLANARBEIDET
 - 2.1 Videreutvikling av planen
 - 2.2 Utviklingstrekk
3. VISJON OG MÅL
REDALEN EN KOMMUNEN SOM SATSER PÅ KULTUR?
 - 3.1 Hedmark Fylkeskommunes mål for Kultur
 - 3.2 Kommunedelplan for kultur for Rendalen. Visjon
 - 3.3 Kommunedelplan for kultur for Rendalen. Mål
4. AKTIVITETSOMRÅDER. Mål og tiltak
 - 4.1 Kultur for barn og ungdom
 - 4.1.1 Ungdommens Hus
 - 4.1.2 Den kulturelle skolesekken
 - 4.1.3 Skolepakke
 - 4.1.4 Kulturskole
 - 4.1.5 Ungdommens Kulturmønstring – UKM
 - 4.1.6 Rendalen Ungdomsråd
 - 4.1.6.1 Ungdomssatsing i distriktene
 - 4.1.7 Data, web
 - 4.1.8 Samarbeidsprosjekter innenfor kap. 4.1
 - 4.2 Idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet
 - 4.3 Stedsutvikling.
Kultur / Næring. Samfunnsbygging. Profesjonalisering.
 - 4.3.1 Kommuneplan 2000 - 2012
 - 4.3.2 Fylkesplan 2005 – 2008 Hedmark
 - 4.3.2 Regionalt utviklingsprogram (RUP) 2005 - 2008 for Hedmark
 - 4.4 Bibliotek. Litteratur
 - 4.5 Musikk
 - 4.6 Kulturvern
 - 4.6.1 Kulturminnevern
 - 4.6.1.1 Samarbeidsprosjekter innen kap. 4.6.1
 - 4.6.2 Kirke
 - 4.6.2.1 Gudstjenesten
 - 4.6.2.2 Barn og unge
 - 4.6.2.3 Diakoni
 - 4.6.2.4 Kirkebyggene
 - 4.6.2.5 Samarbeidsprosjekter innen kap. 4.6.2

- 4.6.3 Pilegrimsleden
- 4.6.4 Rendalen Bygdemuseum KF
- 4.6.5 Dialekt
- 4.7 Håndverk Formgivning /design. Tre
Bildende kunst og kunstformidling
Foto. Utøvende kunstnere
- 4.8 Scenekunst. Teater, revy. Film. Dans
- 4.9 Flerkultur, minoriteter
- 4.10 Kulturbygg, kulturarenaer (se også egen plan)
Ungdommens kulturstipend. Priser, legater.
Vennskapskommunesamarbeid.
Frivillighetssentralen. TV-aksjonen. Rendalsnytt
- 4.11 Lag- og foreningsliv

Forsidebildet er tegnet av Christine Øien

1. HVORFOR KOMMUNEDELPLAN FOR KULTUR I RENDALEN KOMMUNE?

Bakgrunn

Kommunen har ansvar for å legge til rette for kommunens innbyggere.

I Stortingsmelding nr. 48 (2002-2003) "Kulturpolitikk fram mot 2014" beskriver Kultur- og kirkedepartementet de nasjonale hovedlinjene for de kulturpolitiske prioriteringene.

I Stortingsmeldingen presiseres det at det er viktig å legge til rette for et mangfold innenfor kulturlivet. Et bredt spekter av skapende, utøvende, dokumenterende og formidlende innsatser fra alle deler av kulturfeltet trekkes fram som verdifull og viktig motvekt mot kommersielle krefter i samfunnet.

Et aktivt og engasjerende kulturliv er viktig både på individ- og samfunnsnivå. En dynamisk og pulserende kultursektor som kommuniserer godt med brede brukergrupper er et uunnværlig aktivum. Kultursektoren er kilde til kreativ inspirasjon, kunnskap og opplevelser for alle aldersgrupper - både for folk flest og for avgrensede grupper med særskilte interesser og behov (Stortingsmelding nr. 48 2002-2003 s. 7).

Driftsstyret i Rendalen kommune har bedt om at det utarbeides en "Kommunedelplan for kultur". Arbeidet startet i 2005 og slutføres høsten 2006.

2. PLANARBEIDET

Disse har vært delaktige i arbeidet:

Styringsgruppe:

Rådmann Linda Vibeke Kiønig/ Bjørn Vidar Mømb, Per Olav Mathiesen og Vegard Mømb

Prosjektleder:

Toril Andreassen

Ressursgruppe:

Anne Lise Nyberget Dahl, Inger Marie Bergene, Odd Steinar Grindal, Aslaug Haugen, Per Kristian Aasbrenn, Øystein Viken, Gerd Janne Storli Simensen, Monica Eriksson, Åshild Røhne Hagen

Ressursgruppa har hatt to fellesmøter i tillegg til at medlemmene har hatt møter innenfor sine ansvarsområder. Det er ikke avsatt ressurser til planarbeidet. Dette må derfor anses som en minimumsplan med utviklingspotensiale!

2.1 Videreutvikling av planen

Kommunedelplanen er ment å være en basisplan. Det er valgt ut tre hovedsatsingsområder i første periode:

- Barn og unge
- Idrett og friluftsliv
- Stedsutvikling

Alle hovedområdene i planen beskrives, men planen videreutvikles år for år ved at arbeid med delområder legges inn som en del av handlingsprogrammet. Dette fordi vi ønsker å belyse nye områder og definere nye satsingsområder, og kontinuerlig diskutere vyer og visjoner. Det er ønskelig med en dialog med driftsstyret under vegs og en aktiv planprosess med kulturarbeidere. Planen skal være et verktøy, som skaper engasjement og opplevelse av eierskap. Den vil derfor bli mer utfyllende og konkretisert år for år.

2.2 Utviklingstrekk

Rendalen kommune er Sør-Norges største kommune med 3200 kvadratkilometer, med i underkant av 2200 innbyggere. Folketallet har sunket hvert år siden 1980-tallet. Befolkningssammensetningen gjør at folketallet synker selv om netto tilflytting i flere år har vært større enn netto fraflytting. Dette betyr at det er tilflyttingen og stabiliteten i bosettingen, og om vi klarer å skape arbeidsplasser og attraktive lokalsamfunn som bestemmer befolkningsutviklingen videre.

Rendalen har et rikt og aktivt kulturliv, med mange lag og foreninger og lange tradisjoner. Aktiviteten og mangfoldet bidro til at kommunen i 2001 ble kåret til Hedmark fylkes kulturkommune.

Økende velferd gir mer fritid og flere valgmuligheter og økt etterspørsel etter livsstils- og opplevelsesprodukter. Vi opplever en økende fokusering på kulturlivets

betydning for trivsel, vekst og utvikling. Det vektlegges at kultur har betydning for innovasjon, kreativitet og verdiskaping, og at kultur er med på å skape attraktive lokalsamfunn med høy livskvalitet.

Mange av oss mener at det er i de positive erfaringene - med trygghet, venner og verdier, de opplevde positive hverdagserfaringene, nøkkelen til framtida ligger. Vi må avskaffe "ulikhetenes magre vilkår" i bygdesamfunnet, likeledes forestillingene om manglende muligheter til karriere og utviklingsmuligheter.

Vi trenger fokus på kulturtilbudet og livskvalitet til unge og voksne, på mangfold, på nyskaping og på kreativitet. Bygdesamfunnet har behov for kompetanse. De som flytter til kommunen må oppleve seg akseptert og inkludert i nærmiljøet. Undersøkelser viser at sosiale kvaliteter er viktig, arbeidet kan ligge et stykke unna. Forestilt kvalitet er like viktig som faktisk kvalitet. I et aktivt kulturliv ligger det mange muligheter for å ivareta nettopp dette.

3. VISJON OG MÅL RENDALEN EN KOMMUNEN SOM SATSER PÅ KULTUR

3.1 Hedmark Fylkeskommunes mål for Kultur

Fylkesplan for Hedmark 2005 – 2008 beskriver følgende mål for Kultur:

Et rikt og mangfoldig kunst- og kulturliv som er en kraft til forankring, erkjennelse og utvikling både for enkeltmennesket og for samfunnet som helhet (<http://www.hedmark.org/>).

Hedmark kjennetegnes ved stor satsing på kunst og kultur både som egenverdi og som drivkraft for verdiskaping.

I en tid preget av sterke endringer, er det viktig å opprettholde mangfoldet i kulturlivet og stimulere til at lokalbefolkningenes kultur og tradisjoner bli videreført. Egenverdien ligger i den gode opplevelsen ved enten å skape, delta, se på eller lytte. Kultur er knyttet til det identitetsskapende. Det sosiale samværet og til det å forstå seg selv skaper forpliktelse i forhold til lokalsamfunnet. Det er viktig å sikre barns og unges muligheter for egenutvikling gjennom kunst- og kulturopplevelser.

Kunst og kultur er også grunnlag for næringsutvikling og etablering av arbeidsplasser, direkte innenfor kunst- og kulturfeltet, eller indirekte innenfor flere bransjer hvor det er nære forbindelser mellom kunst/kultur og næringsvirksomhet. Muligheter for kunst- og kulturopplevelser skal gjøre det attraktivt å bo, flytte til og etablere næringsvirksomhet i fylket (side 19, Fylkeplanen for Hedmark).

3.2 Kommunedelplan for kultur for Rendalen. Visjon

Visjonen for kulturlivet i Rendalen er at det skal være:

”En himmel full av stjerner”

3.3 Kommunedelplan for kultur for Rendalen. Mål

Rendalen kommunes arbeid innenfor kultur må sees i sammenheng med de overordnede mål i kommuneplanen og skal således bidra til:

- At Rendalen skal bestå som en kommune med levende grender og gode levekår for alle
- Å utvikle et kulturliv som bidrar til folk trives og til at Rendalen er en attraktiv kommune å besøke og bo i
- At alle gis tilbud om kulturopplevelser.

Delmål

Rendalen kommunes arbeid innenfor kulturområdet skal være med og bidra til:

- * vekst og utvikling
- * å skape gode oppvekstvilkår for barn og unge
- * trivsel, tilhørighet, innovasjon og næringsutvikling
- * kulturaktiviteter som gir glede, skaper møteplasser, opplevelser og fellesskap
- * å opprettholde og videreutvikle et aktivt samarbeid med frivillige organisasjoner, grupper og enkeltpersoner innenfor kulturområdet
- * å fokusere på den egenverdi som kultur i seg selv representerer

Kommunedelplanen skal beskrive kultur fra vugge til grav, og inneholde satsingsområder og et nytt ”årsprosjekt” hvert år. Det første ”årsprosjektet” vil være et tverrsektorielt prosjekt for barn/unge i 2007.

4. AKTIVITETSOMRÅDER. Mål og tiltak

4.1 Kultur for barn og ungdom

4.1.1 Ungdommens Hus

4.1.2 Den kulturelle skolesekken

4.1.3 Skolepakke

4.1.4 Kulturskole

4.1.5 Ungdommens Kulturmønstring – UKM

4.1.6 Rendalen Ungdomsråd

4.1.7 Data, web

Ellers drives barne- og ungdomsarbeid selvfølgelig på mange områder som innen idrett, kirke, bibliotek, museum osv. Se disse områdene.

Ressursperson: Anne Lise Nyberget Dahl

Kunst- og kulturopplevelser bidrar til økt livskvalitet, tilhørighet og identitetsbygging. Det er derfor viktig å legge til rette for at flest mulig på et tidlig tidspunkt i livet får oppleve gode møter med ulike kunstuttrykk og delta aktivt i et mangfold av kulturelle aktiviteter. Samtidig er det av stor betydning at barn og unge får muligheter til selv å være aktivt skapende. På denne måten kan vi ta vare på og utvikle barnas kreativitet og gi dem estetisk og kulturell kompetanse.

Barnehagen og skolen har en sentral rolle som kulturbærer. Arbeid med kulturelle aktiviteter i og i tilknytning til barnehage og skole er viktig for å stimulere barnas interesse og forståelse for forskjellige kunst- og kulturuttrykk. Kulturtilbud gis til de yngste bla i barnehage, kirken, og kommunens kulturtilbud. Satsingen på Den kulturelle skolesekken har lagt til rette for et spennende og tverrsektorielt samarbeid mellom skolen og kultursektoren.

Barn og unge er store forbrukere av ulike typer medier. De unge er aktive brukere av ny teknologi, og kan i større grad dra nytte av den raske teknologiske utviklingen til å dekke sine behov for musikk, film, spill og annen underholdning. I denne situasjonen er det viktig å sikre at barn og unge har tilgang til norske alternativer som er gode både språklig og innholdsmessig. Dette gjelder særlig filmer, dataspill og andre audiovisuelle produksjoner. Det er også viktig at de nye mediene inngår som en naturlig del av undervisningen i skolen, slik at barna lærer å navigere på en god måte gjennom informasjonsflommen de møter i hverdagen.

<http://www.odin.dep.no/> (Satsing på barn og ungdom, Barne- og likestillingsdepartementet, side 66)

Målet er å gi barn og unge i Rendalen rike og varierte kulturopplevelser. Barn trenger det og fortjener det. Barn og unges arena er den viktigste kulturarena som fins. Og det handler om å respektere dagens barn og unge som kulturpersoner, som utviklere av ny kultur og ikke bare som bærere og mottagere av kulturhistorie.

Forskning viser at unges ferdigheter innen de ordinære skolefagene øker dersom de også har tatt del i estetiske og kunstneriske erfaringer og opplevelser. Gjennom skolen er det derfor viktig å sikre de unge en kulturell kapital for å gi innsikt, øke kreativitet og bidra til positiv livsutfoldelse.

4.1.1 Ungdommens hus

Status i dag:

Rendalen Ungdomsklubb flyttet høsten 2004 til det gamle kommunehuset på Otnes. Etter å ha leid Elvheim på Elvål i mange år, og før det fungert som ambulerende ungdomsklubb, var det en stor glede for de unge at politikerne i Rendalen fattet vedtak som gjorde at Ungdommens Hus kunne etableres på Otnes.

Vekslingen mellom aktiviteter og dugnader i etableringsfasen har skapt eierskap og engasjement, og utviklingsprosessene er spennende. Ved å aktivisere og ansvarliggjøre de unge, har de et eierskap til huset og de ansvarlige bedre mulighet til å kartlegge behov og ønsker i ungdomsgruppa.

I budsjettet for 2006 ble det lagt inn lønnsmidler slik at det har blitt ansatt en leder i ungdommens Hus i ½ stilling, noe som er svært gledelig og som vil skape muligheter for større aktivitet og bedre kontinuitet. Leder vil være i full drift fra september 2006. I tillegg er det en stillingsressurs på 20 timer pr mnd tilknyttet Ungdommens Hus.

Ungdommens Hus leier ellers lærerressurs fra kulturskola og gir tilbud om bandopplæring en gang i uka. Pr i dag er huset ellers oppe til enkeltarrangement, blant annet filmkvelder, åpent hus, turer, lan (datatreff), juniorklubb og ungdomsklubb.

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
<i>Mål:</i> <i>Gi barn og unge i Rendalen gode og varierte kulturopplevelser</i> <i>Tiltak:</i> Kulturtilbud tilpasset de enkelte alderstrinn		
<i>Mål:</i> <i>Utvikle Ungdommens Hus og skape et hus fylt av aktivitet, muligheter, varme og glede.</i> <i>Tiltak:</i> Åpent minimum to ganger i uka, eks en ettermiddag fra kl 15 til 18 og en kveld fra 18 til 21. Opprette et juniortilbud, eks ved at en av ettermiddagene i måneden brukes til et tilbud for unge fra 3. til 6. klasse. I tillegg til at det arrangeres ungdomsklubb en fredag i måneden,		

denne med et skysstilbud hjem for de som bor lengst unna. Og det vil være mulig å arrangere enkeltstående aktiviteter/ arrangement.		
Tiltak: Tematilbud i Ungdommens hus	jevnlig	Ungdommens Hus, kulturskolen, lag og foreninger

Det er viktig forebyggende ungdomsarbeid å kunne gi ungdomsgruppa et kvalitativt godt og variert fritidstilbud, og utvikle og skape et tilbud som de unge etterspør!

Arbeidet ved Ungdommens Hus er i en tidlig fase, det er viktig å evaluere dette jevnlig, ikke minst i nær dialog med de unge selv. Det er et tydelig politisk signal at Ungdommens Hus skal være hovedarena for ulike ungdomsaktiviteter i kommunen. Ungdommens Hus har et nært samarbeid med Rendalen ungdomsråd.

4.1.2 Den kulturelle skolesekken

Status i dag:

Den kulturelle skolesekken er en nasjonal satsing som skal bidra til at elever i grunnskolen får møte profesjonell kunst og kultur av alle slag. Ordningen sikrer alle elever i grunnskolen et obligatorisk kulturtilbud og skal legge til rette for at elever i grunnskolen skal få tilgang til, kan gjøre seg kjent med og få et positivt forhold til kunst- og kulturuttrykk av alle slag.

Rendalen kommune har utarbeidet en plan for sitt arbeide innenfor Den kulturelle skolesekken, denne evalueres årlig. En ressursgruppe med representanter fra skole, museum, kulturskolen, bibliotek og kulturkontor er ansvarlig for arbeidet, pedagogisk rådgiver har koordineringsansvar.

Det legges vekt på lokalkunnskap, lokal historie og identitet, kulturopplevelse i møte med profesjonelle kunstnere innen alle kunstformer og praktiske oppgaver knyttet til møter med profesjonelle utøvere. Satsingen skal ha en lokal forankring og forutsetter et samarbeid mellom kultur- og skolesektoren. Ordningen finansieres blant annet ved hjelp av tippemidler.

Målene og prinsippene for arbeidet er nedfelt i [St. meld. nr. 38 \(2002-2003\) Den kulturelle skolesekken](#), og [Stortingets behandling av denne meldingen](#).

Arbeid med kunst og kultur i grunnskolen generelt og satsingen på Den kulturelle skolesekken blir også belyst i [St.meld. nr. 39 \(2002-2003\) Ei blot til Lyst -Om kunst og kultur i og i tilknytning til grunnskolen](#). Stortinget har vedtatt at Den kulturelle skolesekken skal evalueres i løpet av våren 2006. Evalueringen vil foreligge 1.august 2006.

I Rendalen har vi lagd følgende plan for Den kulturelle skolesekken. Denne gjennomføres år for år:

Plan for "Den kulturelle skolesekken" i Rendalen			
Klasse	Tittel	Innhold	Samarbeidspartnere
1.	"Kongen på haugen"	Leker rim og regler Tradisjonsleker, rim og regler, stylter, kilkast, hesteskokasting, hoppe paradiset etc. på museet	Rendalen bygdemuseum, bibliotek, kulturkontor, Nordøsterdalsmuseet og lokale ressurspersoner
2.	"Eventyrbrønnen"	Eventyr og fortellinger - Besøk av en eventyrforteller, dramatisering av eventyr/dukketeater - Eventyrstund og utstilling på folkebiblioteket -	Hedmark Teater Rendalen bibliotek
3.	"Skriv snart!"	Skriv selv - Skriveverksted. Forfatterbesøk. Avsluttes med lyrikkaften på folkebiblioteket med framføring av egne dikt. - Brevskrivning som tema	Norsk Forfattersentrum Rendalen bibliotek
4.	"Med Puss-Jo i museet"	Bli kjent m/museet Puss-Jo forteller om livet i prestegården under Jacob Breda Bulls barneår. Dramatisering, sang og spill.	Rendalen Bygdemuseum, kulturkontoret, bibliotek og lokale kulturaktører
5.	"Barfrø"	Arkitektur før og nå - Ekskursjon til Tomtkallhaugen eller Kværnes, Nordre og Søndre Haarset. - Studere de ulike hustypene ved Rendalen Bygdemuseum - Ekskursjon til Aukrustsenteret – Sverre Fehn - Lage et eget temahefte	Rendalen bygdemuseum, lokale kunstnere og huseiere Arkitekt Aukrustsenteret
6.	"Snurr film"	Film. Leie kursholder – lage animasjonsfilm eventuelt annen film. Felles for skolene	Hedmark Teater og andre
7.	"Sildrende toner"	Vann og lyd Lage en lydkomposisjon med inspirasjon i vann. Framføring	Kulturskolen Ulike samarbeidspartnere
8, 9, 10	"Fra vidjebinding til rottefella"	Design Fra idé til produkt! Gjenstander gjennom tidene, form og virkemidler. Grafisk design. Avsluttes med oppfinnernesmesse og utstilling.	Glomdalsmuseet, lokale oppfinnere og designere
8, 9, 10	"På de skrå bredder"	Fra idé til forestilling Skrive manus, tegne og sy kostymer, lage kulisser, håndtere lyd og lys, instruksjon og PR. Framføring.	Hedmark teater, Kåre og Embret Nordseth, Åshild R. Hagen
8, 9, 10	"Hvem er jeg?"	"Hvem er du? Hvem er jeg?" Uka deles opp i ulike "tenkebokser" som hver enkelt oppholder seg i kortere eller lengre tid. Hver boks inneholder ulike eksistensielle spørsmål/oppgaver som kan lede til ulike produkt. Eks. tenkebokser, drama/teater/stand up, veggavis, film, stand, undervisningsopplegg, fotomontasje, collage, web-basert presentasjon – eller annet. Eks. på tema/oppgaver: "Vi er dømt til å velge". Hva påvirker våre valg? - Livsglede for meg - Norge et flerkulturelt samfunn. Hvem er du, hvem er jeg? - Tilhørighet, nærhet, avstand. Jeg vil ut, jeg vil komme hjem.	Eksterne samarbeidspartnere, forfattere og filosofer.

Tema "Med Puss-Jo i museet" for 4.klasse ble videreutviklet i skoleåret 2005-2006, i løpet av skoleåret 2006-2007 planlegges det å utarbeide et større opplegg for temaet "Barfrø" (som omhandler arkitektur og byggeskikk).

4.1.3 "Skolepakke" fra Turneorganisasjonen i Hedmark

Status i dag:

Rendalen kommune abonnerer på "Skolepakka" som formodles via Turneorganisasjonen for Hedmark. Gjennom skolepakka får hver skole tilbud om fire produksjoner i året. Her gis hele bredden av kunstuttrykk; musikk, teater, dans, billedkunst, litteratur og kunsthåndverk, og selvsagt også produksjoner der flere kunstarter smelter sammen.

Gymsalen og klasserommet blir rommene der drømmer får navn, der uttrykksformer gis retning, og undring kan få plass.

Mål:

"Skolepakke" fra Turneorganisasjonen videreføres

4.1.4 Rendalen kulturskole

Målet med de kommunale kulturskolene er å gi barn og unge et tilbud om opplæring i skapende og utøvende kunst i tillegg til den obligatoriske opplæringen på skolen. Det er lovfestet at alle kommuner, alene eller i samarbeid med andre kommuner, skal ha et musikk- og kulturskoletilbud til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og det øvrige kulturliv.

Status i dag:

Rendalen kommunale musikkskole startet opp i 1987, og i 1999 ble den utvidet til kulturskole. Kulturskola har undervisning både ved Berger og Fagertun skole.

Mål:

Kulturskola mål er å gi elevene mulighet til å utvikle sine kreative sider og la dem få et positivt forhold til kultur, uansett om musikk eller andre kunstuttrykk blir et yrke eller en hobby senere i livet. Kulturskolen samarbeider med det lokale kulturlivet og har som siktemål å gi elevene trygghet, identitet og tilhørighet.

Kulturskola i Rendalen har inngått et samarbeid med kulturskolene i Engerdal og Stor-Elvdal om kjøp og salg av tjenester. På denne måten kan de enkelte kulturskolene få et bredere og bedre undervisningstilbud.

Skoleåret 2006-2007 har Rendalen kulturskole følgende kurstilbud:

Musikk 1.klasse og oppover:	Opplæring på strykerinstrumenter, tangenter, kor
Musikk 4. klasse og oppover:	Opplæring på gitar og bass
Musikk 5. klasse og oppover:	Opplæring på korpsinstrumenter
Teater 5.klasse og oppover	
Tegning 5.klasse og oppover.	(Ikke noe tilbud høsten 2006)
Hestestell 1.klasse og oppover	

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Mål: <i>Kulturskolen videreutvikles med varierte tilbud i ulike kunstuttrykk</i> Tiltak: Samarbeidet med nabokommuner om kulturskolen videreføres Kulturskolen gir 1 kurs i 1 nytt kunstuttrykk hvert år Bli mer synlige i lokalsamfunnet, i ulike sammenhenger		

Det er viktig at kulturskolen både er en arena for de som vil mye og for de som vil prøve ut nye kreative aktiviteter og glede seg over dem.

4.1.5 UNGDOMMENS KULTURMØNSTRING (UKM)

Status i dag

Ungdommens kulturmønstring (UKM) er et kulturtiltak for barn og unge i hele Norge. Gjennom kulturmønstringen har de unge en enestående mulighet til å vise frem det de driver med og til å treffe likesinnede. Alle er velkommen, enten de samler på beats & loops, danser halling, skjærer store treskulpturer med motorsag, spiller klassisk piano eller lager 3-D animasjoner på PC.

I den lokale kommunemønstringen kan man delta fra de er 10 år, men på landsmønstringen og fylkesmønstringen er aldersgrensen 13 år. UKM er delt inn i tre nivåer; kommunemønstring, fylkesmønstring og landsmønstring. Alle som melder seg på til kommunemønstringen får være med. Herfra blir det plukket ut noen deltagere som representere kommunen i fylkesmønstringen. Fra hvert fylke blir det sendt ca. 25 deltagere til landsmønstringen, som vanligvis arrangeres i Trondheim.

UKM er ingen konkurranse. Juryenes utvelgelse skjer på grunnlag av originalitet, kreativitet, publikumskontakt og kvalitet, og de utvalgte deltagerne skal speile bredden i den lokale mønstringen. Premien for de som går videre er å få stå på en enda større scene, og treffe andre ungdommer fra andre steder.

De siste årene har Rendalen og Stor-Elvdal arrangert den kommunale mønstringen sammen. I 2005 var den i Rendalen, i 2006 i Stor-Elvdal. Fylkesmønstringen alternerer mellom Kongsvinger, Tynset og Elverum. I Rendalen er kulturskolen en viktig samarbeidspartner i det lokale UKM-arbeidet.

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Mål: <i>Videreutvikle UKM lokalt slik at flere deltar og gjør positive erfaringer ift egen mestring og kreativitet.</i> Tiltak: Fortsette samarbeidet lokalt og med Stor-Elvdal	årlig	kulturkontoret, kulturskolen og skolene

4.1.6 Rendalen Ungdomsråd

Ungdomsrådet i Rendalen får år for år ny sammensetning og friske ambisjoner, den gruppa som nå jobber for ungdommen i Rendalen er:

Ragnhild Hagen, leder
Ragna Lillevik, sekretær
Ingrid Fiskvik Nabben
Tollef Søberg

Ole Christian Haarseth, nestleder
Christian Kiær, web-redaktør
Malene Hagen Kjølhamar
Thomas Søberg

Sammen med nye medlemmer har også Ungdomsrådet fått nye ambisjoner og jobber allerede for å skape aktiviteter for ungdom i bygda. - De arbeider for få til et nærmere samarbeid mellom Ungdomsrådet og Ungdommens Hus, og for å bli mer synlige for ungdommen i Rendalen. Turer, arrangementer i Ungdommens Hus, og engasjement ifm ishøll og Musikksfestivalen Skaustock.

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Musikksfestivalen Skaustock 	Ble gjennomført i juli 2006, med mål om at det blir årlig	Rendalen Ungdomsråd

RENDALEN UNGDOMSRÅD: Fra venstre: Thomas Søberg, Ole Christian Haarseth, Tollef Søberg, Ragna Lillevik, Ragnhild Hagen, Malene Hagen Kjølhamar og Ingrid Fiskvik Nabben

4.1.6.1 Ungdomssatsing i distriktene

Regjeringen ønsker å bidra til at flere ungdommer bosetter seg i distriktene. Som et ledd i dette har Barne- og likestillingsdepartementet ansvaret for en spesiell satsing overfor ungdom i distriktene. Målsettingen er å sikre ungdomsbosettingen gjennom økt ungdomsaktivitet og –innflytelse.

Barne- og likestillingsdepartementet gir tilskudd til lokale ungdomssatsinger på kultur- og fritidsområdet i distriktskommuner. Tilskuddene skal bidra til kreative og stimulerende ungdomsmiljø som gir ungdom tro på en fremtid lokalt. Støtte til ungdoms egen innsats og engasjement står sentralt, og det settes krav om aktiv ungdomsdeltakelse i aktiviteter og prosjekter som får tilskudd. Videre legges det vekt på at både jenter og gutters interesser skal ivaretas. Midlene utlyses blant utvalgte distriktskommuner med stor nedgang i folketallet. Midlene blir forvaltet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) på vegne av departementet.

Rendalen kommune har i flere år fått midler i forbindelse med Barne- og likestillingsdepartementets satsing overfor ungdom i distriktene. Departementet ga i 2005 ut et hefte med beskrivelser av prosjekter som hadde fått støtte der Rendalen var med.

- <http://www.odin.dep.no/bld>
- <http://www.bufdir.no>

4.1.7 Data, web

Dette er et aktivitetsområde som det gjøres lite i forhold til pr i dag, men som kan utvikles!

4.1.8 Samarbeidsprosjekter innenfor kap. 4.1 Kultur for barn og unge:

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Et stort samarbeidsprosjekt i Rendalen, på tvers av alder. Sette opp: eks. Peer Gynt; Cats, Les Miserable, Bør Børson, Sound of Music.....	2008	Invitere med kor, korps, teater, syforeninger, jakt- og fiskeforeninger, næringsliv osv.
Barn og ungdomsprosjekt		m/ kulturskolen, Ungdommens Hus, ungdomsklubben på Unset, K 5+, andre barne- og ungdomsgrupperinger

Innenfor aktivitetsområdet "kultur for barn og ungdom" er det særlig viktig at vi er åpne for nye uttrykksformer og sjangere.

4.2 Idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

(herunder også "Kommunedelplan for idrettsanlegg, friluftsliv og lokale kulturbygg")

Ressursperson: Gerd Janne Storli Simensen

Et allsidig tilbud av idrett og fysisk aktivitet stimulerer både til trivsel og helse og er av stor betydning for et godt oppvekstmiljø. Målet er å legge til rette for at hele befolkningen og særlig barn og unge skal få mulighet til å drive med idrett og fysisk aktivitet ut fra ulike behov, forutsetninger og interesser.

Gjennom friluftsliv dannes et grunnlag for miljøvernengasjement, bedre helse, økt livskvalitet og en bærekraftig utvikling. Det er derfor et mål at naturglede, kunnskap om og respekt for naturen skal formidles til nye generasjoner barn og unge.

Status i dag:

Det er et allsidig tilbud om idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Rendalen.

Foto: Kari Høye

Det er flere lag og foreninger og private aktører som driver er vidt spenn av aktiviteter, organiserte og uorganiserte, for unge og gamle. Rendalen idrettslag, kommunen er sentrale, men det er et utall andre (se vedlegg med liste over noen av dem). Rendalen kommune ble valgt ut til Fysak kommune sommeren 2006. Kommunen er også med i samarbeidsprosjektet "Løypesentralen".

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Dette aktivitetsområdet i planen må videreutvikles!	2006 – 2007 - 2008	kulturkontor, RIL, idretts- og friluftslivsorg. næringslivet
Mål: <i>Opprettholde og utvikle aktivitetene og utvikle samarbeidet med andre aktører, for å få et bedre og større spekter av aktivitetstilbud til kommunens innbyggere</i>		
Tiltak: Avklare opprettelse av 50 % stilling for koordinering, samordning og videreutvikling av frivillig arbeid innen kultur, idrett og øvrig foreningsliv	2006	Rendalen kommunestyre

Tiltak: Tverrkulturelle arrangement; f.eks "Vinterfestivaluke"/"Fjellfestival", ide-verksted x 2 i året	2007 – 2008	kulturkontoret, idrettslaget, næringslivet, Renåfjellet m. flere kan være ansvarlig
Fysak	2006 - 2010	Kommunen, lag og foreninger
"Løypesentralen" (vil endre navn)	2006 - 2008	Kommunen, fjellregionen, lag/foreninger
Tiltak: "Erik Gustavs Minnestevne"	juni/juli 06	Barneidrettsgrup pa RIL ansvarlige og trekker med andre
Mål: <i>Utvikle nye og forbedre eksisterende nærmiljøanlegg</i> Tiltak: Gjøre en analyse av status, og vurdere lokalisering og utforming (se også "komm.delplan idrett, fril.liv og lokale kulturbygg")	2007 - 2009	Skolene, idrettslagene, kultursjefen, velforeninger, m.flere

Vedlegg: Aktivitetstilbud fra diverse foreninger og aktører, type aktivitet.
(listen er ikke uttømmende)

Rendalen idrettslag:

Fotballtilbud: lag fra 1.klasse til senior.

Barneidrett: Idrettskole – skilek, 5 til 13 år, samt idrettsmerker.

Ski: Skitrening, skilek, deltagelse i lysløyperenn og Moraløpet.

Turgruppa: Arr. lange og korte turer sommer og vinter. 10 på topp (sommer), 5 på topp
(vinter), samt fellesturer, noen i samarbeid med andre lag og foreninger.

Barnas Turlag (DNT): Turer og aktiviteter tilrettelagt for barn opp til 12 år.

Renåfjellet AS: Alpinbakke med skitrekk og flotte tur og langrennsløyper.

FIK Ren Eng: Friidrettstilbud til barn og voksne.

Rendalen Fjellridning: Ridning, stell av hest og div. kurs.

Vesleblakken Rideklubb: Tilbud til aktive ryttere.

Tyllaldalen/Rendalen ride og kjørelag: Turer med hest og vogn/slede, stell av hest m.m.

Romenstad Hytte og gardsferie: Besøksgård med dyr og utleie av kano m.m.

I tillegg er det flere tilbud om hundekjøring.

Fisking, jakt, jaktskyting og baneskyting gjennom skytterlagene, jaktskytterklubb, jakt og
fiskeforeninger, grunneierforeninger og kommunen.

Rendalen kommune: Skolefritidsordning, Langdagsprosjektet, aktivitetstilbud, fysio-/ergoterapitjeneste,
sandvolleyballbane. m.m

Velforeninger og private: Gå-turer, skøytebaner, fotballøkker, lekeplasser, aerobic, ballgrupper,
skotthyllebane.

BAS og Rendalen sjukehus: Tåstrekket og trilleturer.

4.3 Stedsutvikling.

Kultur / Næring. Samfunnsbygging. Profesjonalisering.

Ressurspersoner: Virksomhetsleder PND (Torger Høsøien har vært m i planarbeidet), Østerdalen Utvikling, Rendalen Næringsforening

Innledning

Kulturlandskap, vann og vassdrag, bygninger og andre kulturminner er viktige deler av helheten som skaper stedene. Byer og tettsteder har ulike naturgitte, kulturelle og historiske forutsetninger for sin utvikling. De er ressurser i framtidig utvikling. For å motvirke fraflytting og stimulere tilflytting er det behov for å utvikle gode tettsteder. Kjennetegn er tilrettelagte, trygge og funksjonelle fysiske miljøer. I tillegg er estetiske kvaliteter viktig for identitet og tilhørighet. Stedene skal være attraktive både for lokalbefolkningen og tilreisende.

4.3.1 Kommuneplan 2000 - 2012

Rendalen kommunes visjon er "Rendalen skal bestå som én kommune med levende grender, og med gode levekår for alle". Historie, natur og kultur er nevnt i kommuneplanen som viktige aktiva i Rendalen. Det er en hovedutfordring og målsetting å skape tilflytting og legge forholdene til rette for at folk i ulike aldersgrupper kan ha det godt i Rendalen. For å nå denne målsettingen har kommunestyret valgt følgende temaer og arbeidsområder:

- Reiseliv og næringsutvikling
- Oppvekstmiljø
- Profilering og markedsføring

Begrepet "stedsutvikling" berører alle disse temaene.

4.3.2 Fylkesplan 2005 – 2008 Hedmark

I fylkesplanen er målsettingen for by- og tettstedsutvikling slik: Attraktive byer, tettsteder og nærmiljøer med gode kommunikasjoner, stabil bosetting, levedyktig næringsliv og sterk stedsidentitet.

4.3.2 Regionalt utviklingsprogram (RUP) 2005 - 2008 for Hedmark

RUP har stedsutvikling som eget programområde. Å utvikle attraktive byer og tettsteder er et viktig ledd i å stabilisere folketallet og stimulere næringsutviklingen. Arbeidet må tuftes på naturgitte og menneskeskapte kvaliteter og særpreg, og utviklingen må skapes gjennom mobilisering og samhandling mellom ulike offentlige aktører, næringsliv og lokalbefolkning. Konkrete og synlige resultat av arbeidet i form av fysiske opprustningstiltak i tettstedene er sentralt.

Underprogrammets formål og visjon:

Miljøvennlige og attraktive byer, tettsteder og nærmiljøer med gode kommunikasjoner, stabil bosetting, levedyktig næringsliv og sterk stedsidentitet.

Mål:

- Helhetlige og lokalt forankrede stedsutviklingsprogram i alle kommuner i fylket
- Økt aktivitet og optimisme i lokalsamfunnet innenfor næringsliv og kulturliv
- Kompetanseheving i kommunene på utviklingsarbeid og estetikk/stedsforming
- Estetisk og funksjonell opprusting av byene og tettstedene i fylket
- Samordning av ressurser inn i opprustingsprosjekt i 3-4 tettsteder til en hver tid

For å oppnå et visst resultat/effekt bør et evt. prosjekt ha et visst omfang, og flere "miljøer" i tillegg til kommunen bør trekkes inn for å sikre tilhørighet/eierskap til prosjektet.

Prosjekter som knyttes opp mot RUP skal i utgangspunktet baseres på samarbeid mellom flere parter. Hedmark fylkeskommune ønsker å anvende partnerskapsavtaler som en av bærebjelkene i det regionale utviklingsarbeidet.

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Dette aktivitetssområdet i planen må videreutvikles.	2007 - 2010	PND, Rendalen Næringsforening, private, Hedmark Fylkeskommune, kommunen, næringslivet
Samarbeidsprosjekter/ utviklingsprosjekter formes		

I forbindelse med arealplanarbeidet arbeides det spesielt med enkeltområder som er spesielt sårbare.

4.4 Bibliotek Litteratur

Ressursperson: Inger Marie Bergene

Vi har et godt og aktivt bibliotek i Rendalen. Biblioteket får mange gode tilbakemeldinger og i november 2005 ble Rendalen bibliotek tildelt Bibliotekprisen for Hedmark 2005. Det er Norsk Bibliotekforening avdeling Hedmark som deler ut prisen, som gis til bibliotek som har utmerket seg spesielt når det gjelder aktiviteter og engasjement. I begrunnelsen het det blant annet at "den nyeste tilgjengelige statistikken viser at hver rendøl gikk 5,9 ganger på biblioteket i 2003, og lånte 10,55 bøker, videoer eller annet hver. Barn i Rendalen lånte nesten 20 bøker hver! Dette er tall som ligger høyt over gjennomsnittet for kommuner med sammenlignbare innbyggertall i Norge". Bibliotekets nettsider ble trekt fram, likeledes at de ansatte viser stort engasjement i å formidle, legge til rette og være aktive med små ressurser.

Lov om folkebibliotek av 20. desember 1985 nr. 108 pålegger kommunene å ha et bibliotektilbud og fagutdannet biblioteksjef.

Status i dag:

Rendalen har to folkebibliotek, hovedbiblioteket i kommunehuset i Øvre Rendal (ca. 180 kvm) og biblioteket i helse- og sossialsenteret på Otnes (ca 115 kvm). Bibliotekene tilbyr utlån av bøker, lydbøker, tidsskrifter, tegneserier, video/DVD, CD/kassetter, CD-rom mm. Tilbudet har også PC-er med bredbåndtilknytning til bruk for publikum, 3 maskiner i Øvre, 1 på Otnes. Biblioteket i kommunehuset har en egen Jacob Breda Bull-samling og en lokalhistorisk samling med bøker om og fra Rendalen og bygdene omkring.

Bibliotekene driver et aktivt formidlingsarbeid overfor barn og unge og har ca. 50 klassebesøk i året og ca 10 lesestunder for små barn. I tillegg er det to barseltreff pr. år og seks "hemskvelder" for barn og ungdom fra 6. klasse og oppover. Biblioteket har i løpet av året også flere kulturarrangementer for voksne, som forfatterbesøk, konserter og utstillinger, både i egen regi og i samarbeid med andre.

Tall for 2005: Antall besøk: 10500, antall utlån: 22186. Åpningstider: til sammen 14 timer pr uke på Otnes, 17 timer pr. uke i kommunehuset.

Rendalen bibliotek har et faglig samarbeid med folkebibliotekene i Nord-Østerdal med møter 4-6 ganger i året. Rendalen bibliotek har ei samarbeidsavtale med skolebibliotekene i kommunen.

Skolebibliotekene

Gjennom skolebibliotekene skal alle barn og unge ha tilgang til litteratur og andre medier til bruk i læringsarbeidet på skolen eller til bruk i fritiden. Den nasjonale strategiplanen *Gi rom for lesing! Strategi for stimulering av leselyst og leseferdigheter 2003 – 2007* beskriver nasjonale mål. Bruk av skolebibliotek og formidling av litteratur er satsingsområder.

Utvikling av skolebibliotek/mediesenter ved Fagertun skole er under utredning og vil bli arbeidet med i 2006, dette spesielt knyttet til Kunnskapsløftet.

Litteratur i andre sammenhenger

Området vil bli omhandlet i senere arbeid med utvikling av planen.

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Hovedmål: <i>Rendalen bibliotek skal være et ressurscenter i forhold til kultur og kunnskap og samtidig framstå som en sosial møteplass der folk trives og har lyst til å oppholde seg.</i> Generelle tiltak: • Arealene ved begge bibliotekene bør utvides. (Hovedbiblioteket i kommunehuset har f.eks. ca. 10 kvm mindre plass nå enn ved innflyttingen i kommunehuset i 1979. Biblioteket har fått mange nye medietyper siden den gang, og biblioteket skal også fylle langt flere funksjoner enn for mer enn 25 år siden). • Utvidelse av biblioteksjefstillingen fra 80 til 100 % stilling		
Delmål 1: • <i>Å utvikle biblioteket som kultursenter</i> Nye tiltak: • Budsjettpostene for innkjøp av bøker og for kulturarrangementer må økes, minimum i samme takt som prisstigningen • Økt fokus på litteraturformidling til foreldre, lærere, ansatte i barnehagene og andre lånere. • "Minikonsserter" på biblioteket i samarbeid med Kulturskolen og andre • Registrere boksamlingen på Bull-museet	? 2006-2008 2006-2008 2007-2008	Kommunestyret Rendalen bibliotek Rendalen kulturskole og Rendalen bibliotek Rendalen Bygdemuseum og Rendalen bibliotek
Delmål 2: • <i>Å utvikle biblioteket som kunnskapssenter</i>		

Nye tiltak: • Avskjermede studieplasser (tiltaket er avhengig av større lokaler enn i dag) • Øke antall datamaskiner som er tilgjengelige for publikum • Installere trådløst nettverk • Starte Internettkafé for godt voksne (videreføring av Seniorsurferen) i samarbeid med Frivillighetssentralen • Bidra til opprettelse av forum for slektsgransking (i samarbeid med Frivillighetssentralen og Rendalen historielag) • Arbeide med skilting i bibliotekene slik at lånerne lettere finner fram • Ta i bruk e-post for å informere om nye bøker til lånerne	? 2006 2006 2006 2006 2006 2006- 2007 2006-2007	Rendalen kommunestyre IT-avdelingen i kommunen og Rendalen bibliotek Samme Rendalen Frivillighetssentral og Rendalen bibliotek Rendalen Historielag, Rendalen Frivillighetssentral og Rendalen bibliotek Rendalen bibliotek Rendalen bibliotek
Delmål 3: • <i>Å utvikle biblioteket som sosial møteplass</i> Nye tiltak: • Større arealer (se hovedmål) • Gjøre biblioteklokalene triveligere gjennom enkel oppussing/fornyng • Selge kaffe/te i bibliotekene	? 2007-2008 ?	Rendalen kommunestyre Bygg og eiendom i samarbeid med biblioteket Rendalen bibliotek

• Invitere lånere til å anbefale bøker for andre og lage bokutstillinger med utgangspunkt i anbefalingene	2007-2008	Rendalen bibliotek, utvalgte lånere
• Samarbeide med aktivitetssentrene på Bergset og Otnes om bibliotektilbud til brukerne av sentrene	2007-2008	Rendalen bibliotek og aktivitetssentrene
• Samarbeide med flyktningekonsulenten og voksenopplæringen om bibliotektilbud til fremmedspråklige voksne	2007-2008	Rendalen bibliotek, flyktningekonsulent, voksenopplæring
Delmål 4: • <i>Å utvikle samarbeidet med bibliotekene i fjellregionen</i> Tiltak: • Felles låneregler i Nord-Østerdal • Samarbeid om forfatterbesøk i regionen • I fellesskap utvikle ei mediesamling på et fagområde som er spesielt for fjellregionen	kontinuerlig	Bibliotekene i Nord-Østerdal
	2006-2008	Bibliotekene i Nord-Østerdal
	2007-2008	Bibliotekene i Nord-Østerdal, Hedmark fylkesbibliotek, ABM-utvikling
Delmål 5: <i>Utvikling av skolebibliotek/mediesenter ved Fagertun skole</i>	2006-2007	Fagertun skole, i samarbeid med Rendalen bibliotek

4.5 Musikk

Ressursperson: Øystein Viken

Rendalen er kjent for sitt rike og aktive musikkliv, blant annet har vi Norges nest eldste strykeorkester. Musikksamlingen ved Rendalen Bygdemuseum forteller om ei artig og innholdsrik musikkhistorie. Det er stor aktivitet i kor, korps, spellmannslag og musikalske grupper i ulike sjangre, unge musikere er i ferd med å etablere seg på nasjonalt nivå og i kulturskole og skolekorps kommer nye til. Utfordringene framover blir i tillegg til å ta vare på det vi har, å utvikle og gi rom for nye musikalske opplevelser!

Status i dag:

Kategorien musikk kan deles i to:

* temaer som holder seg innenfor denne kategorien

* temaer som berører andre kategorier

Mål, prosjekter:

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Også dette aktivitetsområdet i planen må videreutvikles!		
Mål: <i>Etablere arrangementer som er samlende på musikkraftene i kommunen, og som kan inspirere til å skape nye og fargerike konstellasjoner.</i> Tiltak 1: Lage et stort arrangement hvor mange "musikalske" lag og foreninger deltar. (Arrangementet må gjerne bære preg av en helhet som alle deltakerne er en del av. Det hele kan gjerne krydres ved å hente inn noen av våre utflyttede musikalske rendøler).	sommeren 2008 ? prosjektet vil trenge en musikkfaglig koordinator og en produsent.	
Mål: <i>Å dyrke en musikalsk deltakerkultur og en skapende musikkultur, som et kraftig supplement til den prestasjons- og lyttekulturen som i stor grad er den eksisterende</i> Tiltak 2: Å øke antall musikalske opptredener ute med barn og unge som spiller et instrument eller synger. (Det finnes mange arenaer å velge fra: aldershjem, kjøpesenter/butikker, pausa i fotballkampen, erstatte stereoanlegget ved turnaktiviteter, spille ved kommunale møter, osv).	oppstart høsten 2006, men må jobbes med kontinuerlig	De involverte parter, og kulturskolen/ Ungdommens Hus/Den kulturelle skolesekken spesielt.

Mål: Å tilby for det offentlige/næringslivet og ikke minst tilreisende det vi måtte ha å by på av musikalske opplevelser av høyere kvalitet. Tiltak: Lage musikalske "pakker" som passer eks for hyttekonserter. Ha personer som kan leies inn som musikere ved offentlige/private møter og arrangementer.	2006	Profesjonelle musikere, reiselivsledere, offentlig forvaltning og privat næringsliv.
Mål: Å knytte musikk opp mot litteratur og gjøre biblioteket til et sted også for musikalske aktiviteter. Tiltak: Huskonserter ved biblioteket og samarbeid mellom lyrikere og musikere, enten de er profesjonelle eller amatører. Kanskje kan også selve innøvingen av og til gjøres ved biblioteket, slik at interesserte får anledning til å oppleve og lære noe om det.	Fra 2006 og jevnlig	
Mål: Gi utviklingsrom og oppmuntre til videre aktivitet i de ulike musikalske konstellasjoner vi har. Det frivillige musikklivet er en viktig del av kulturlivet og vår kultur, en viktig læringsarena og sosial arena.	Kontinuerlig	ALLE !

Annet:

Det er alltid givende å hente inn utflyttede rendøler som driver sitt musikalske virke utenfor bygda, enten de er profesjonelle eller amatører. De kan benyttes til å holde seminarer, være solister, dra prosjekter, styrke et ensemble ved en konsert, osv. Dette gjør vi allerede, men potensialet er sannsynligvis større enn vi aner.

Generelt:

For at mange av prosjektene skal være levedyktige er det helt vesentlig at de ikke domineres av mye byråkrati. Tvert i mot må målet været å rive ned barrierer som står i veien for en friere flyt av levende musikk, uansett nivå!

4.6 KULTURVERN

- 4.6.1 Kulturminnevern
- 4.6.2 Kirke
- 4.6.3 Museum
- 4.6.4 Pilegrimsleden
- 4.6.5 Dialekt

Ressurspersoner: Rendalen Historielag ved Odd Steinar Grindal, Per Olav Mathiesen og Aslaug Haugen

4.6.1 Kulturminnevern

Kulturminnene som finnes i Rendalen er en vesentlig del av rendølenes kulturarv, som bekrefter vår historie langt bakover i tid. De er en del av vår identitet. Sammen med skriftlige kilder gjør kulturminnene oss i stand til å forstå hvordan våre forfedre levde og hva de skapte. Langt tilbake i tid, der ingen skriftlige kilder eksisterer, er kulturminnene den viktigste kilden til kunnskap om dette.

Ved å ta vare på våre kulturminner sikrer vi også verdifull kunnskap om byggeskikk og håndverksteknikk for fremtida. Kulturminnene er også på denne måten tradisjonsbærende fra fortid til fremtid.

Kulturminnene gjør det også mulig å skape stedsutvikling med utgangspunkt i denne kulturarven - et fortidens og fremtidens møtested i Rendalen.

Foto: Per Olav Mathiesen

Hvis man ønsker å bruke kulturminner i en slik sammenheng, er det viktig at disse er kjent og tilrettelagt for besøk. Slik er dette et grunnlag for opplevelser hos lokalbefolkningen, og en del av et næringsgrunnlag hos reiselivsnæringen. Spennende attraksjoner knyttet til lokalhistorien i området, kan på denne måten bidra til økt besøk og omsetning i reiselivsbedriftene.

Kulturminner er beskyttet gjennom eget lovverk i Kulturminneloven.

Status i dag:

Det er sikret et stort antall løse kulturminner(gjenstandsfunn) fra Rendalen. Disse er også i ferd med å bli katalogisert (pågående doktoravhandling).

Av *fast* kulturminner har relativt få av disse vært kjent tidligere. Registreringsarbeid de siste årene er i ferd med å endre dette, men mye arbeid gjenstår.

Oversikt over kulturminner fra nyere tid(bygninger etc.) finnes i en viss utstrekning (Sefrak).

Minimalt av dette er utnyttet i reiselivssammenheng, men noe ved Bull-museet, Fiskevollen og Pilegrimsleden. Lite er gjort kjent ved skilting og infotavler.

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Mål: <i>Spre informasjon og kunnskap for å bevisstgjøre både besøkende og lokalbefolkning.</i> Tiltak 1: Informasjon ved tavler og skilt, som gir opplysning om kulturminner i området, samtidig som dette gir kunnskap som også verner våre mest sårbare lokaliteter. Skilt/opplysningstavler i en viss utstrekning er det som haster mest. Eks. i Vesle Sølenskaret. Tiltak 2: Utforming av enhetlig skiltstandard for kulturminner Tiltak 3: Det er også ønskelig med enkle informasjonsfoldere om kulturminner i fjellet til å begynne med, i tillegg til informasjon på kommunens hjemmeside og i Rendalsnytt. Etter hvert bør det også lages noe fyldigere materiale. Eks. hefte for salg. Tiltak 4: Kurs i registreringsarbeid for interesserte. Rendalen er stor og mye registrering gjenstår. Tiltak 5: Tilrettelegge enkelte kulturminner for besøk. Eks. kulturstier Tiltak 6: Opplevelsesarrangementer/turer. Videreføre samarbeid som i dag.	fra 2006, og kontinuerlig	Kulturkontoret, Rendalen historielag, ressurspersoner, i kommunen, Hedmark fylkeskommune, Nordøsterdals- museet
Mål: <i>Utvikle biblioteket som kunnskapssenter for kulturminner.</i>		
Mål: <i>Stimulere til videre registreringsarbeid av kulturminner i Rendalen.</i>		
Mål: <i>Tenke fremtidig stedsutvikling i kulturminnesammenheng. Tenke kulturminner helt fram til nyere tid.</i>		
Mål: <i>Lage en oversikt for å sikre bevaring og formidling av utvalgte deler av Rendalens bygge- og håndverkstradisjon</i>		

Mål: Kulturminnene utmark bør på sikt legges inn på kartverk.		
Utvikle egen kommunedelplan for kulturminner/kulturvernplan	2007	

4.6.1.1 Samarbeidsprosjekter innen kapittel 4.6 Kulturvern

Naturlige samarbeidspartnere vil i første rekke være fylkeskommune, historielag og museum og evt. reiselivsaktører. I opplevelsessammenheng vil også turlag og lignende være naturlig.

For å utforme og produsere en enhetlig skilt / opplysningstavlestandard for kulturminner i Rendalen kan et samarbeidsprosjekt med fylkeskommune og eventuelt Riksantikvaren prøves. I tillegg vil historielag og museum være aktuelle samarbeidspartnere i registreringsøyemed.

Eks. dags/helgekurs i registreringsarbeid.

Samarbeidsprosjekt med historielag og museer for å utvikle bibliotek til kunnskapssenter.

Vedrørende delmål om å utvikle egen kommunedelplan for kulturminner/kulturvern:

Hvis man i fremtiden ønsker å satse på utvikling i forhold til kulturminner, bør dette overveies. På sikt kan det være uheldig at kulturminner drukner i den store kultursekken.

En slik kommunedelplan vil også understreke kommunens ambisjoner på en positiv måte ved søknader om prosjektmidler fra Kulturminnefondet og sentrale myndigheter.

I første omgang undersøke muligheten for å få prosjektmidler og annet bidrag til arbeid med en slik kommunedelplan fra sentralt hold. (Riksantikvaren, Kulturminnefondet og Fylkeskommunen).

Registrerte kulturminner bør også etter hvert legges inn på kartverk. Dette vil også være besparende og til stor nytte for arealplanleggere i kommunen, og skape større forutsigbarhet for utbyggere og planleggere.

4.6.2 Kirken

Med sine lange historiske røtter er Den norske kirke en forvalter av tradisjoner og verdier i kultur og samfunnsliv. Som folkekirke vil den være åpen for og bidra til nyskapning og fornyelse av tradisjoner og kulturuttrykk.

Kristendommen som kulturarv er det ikke bare kirken som forvalter i vårt samfunn. Gjennom 1000 år har evangeliet satt dype og varige spor, noe som bl.a. gjenspeiler seg i menneskesyn og virkelighetsforståelse, i ukens og årets rytme i hverdag og helg.

Våre kirkebygg er uttrykk for kirkens historie og for menneskelig livserfaring fra ulike tider. Kirkene er i seg selv viktige symboler i lokalsamfunnet, som mange føler nær tilknytning til. Kirkegårdene er også viktige for lokal kirkelig identitet.

Mål

Kirken vil gi rom for menneskelivets mangfold i hverdag og fest. Den vil tilby fellesskap som gir forankring og tilhørighet for alle generasjoner. Den ønsker med sin virksomhet å være integrert i lokalsamfunnets liv og hendelser og bidra til at kristen tro og livstolkning skal prege både dagligliv og høytid.

Tiltak:

4.6.2.1 Gudstjenesten

er menighetens hovedsamling. Det arbeides med revisjon av gudstjenesteliturgien, og i denne forbindelse får gudstjenestedeltagerne anledning til større medvirkning. Menighetene vil arbeide for at stadig flere finner det meningsfullt å delta i gudstjenestelivet.

4.6.2.2 Barn og unge

I samarbeid med foreldre og faddere har kirken ansvar for trosopplæring for barn og unge. Kirken sentralt arbeider nå aktivt med å utvikle en trosopplæring som fremmer kristen tro og gir hjelp til livstolkning og livsmestring for alle dømte i alderen 0-18 år. Kirkens trosopplæring samspiller med skolens religionsundervisning og med folkelige og kirkelige skikker og tradisjoner. Kirkens opplegg for konfirmanter er også i fornyelse.

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Trosopplæringen, denne omfatter:		skjer gjennom frivillig arbeid ledet av et barneutvalg, gjennom prestens konfirmasjonsforberedelse og i et samarbeid med barnehagene og skolene
Faseprogram for 2-åringer og 4-åringer. 2-åringene får en CD ved hjemmebesøk og 4-åringene		

inviteres til familiegudstjeneste og får sin egen kirkebok.		
Kontinuerlige tiltak er Søndagsskole i Ytre Rendal og Barneklubb i Øvre Rendal for aldersgruppen 4-10 år. Hobbyklubben KL5+ er for barn og unge fra og med 5. klasse – fra alle menighetene. Til sammen har disse aktivitetene 38 medlemmer og 4 voksne ledere. Det kommer stadig nye som ønsker å delta.		
Konfirmantforberedelse ved leir, gudstjenester og seminarer		
Presten har opplegg med barnehagene ved høytidene		
Skole-kirke-samarbeid gir regelmessige kontaktpunkter med klasser og lærere		

Trosopplæringsreformen er et hovedsatsingsområde for kirken. Det betyr at Rendalen Prestegjeld trenger større ressurser til å videreutvikle og styrke dette arbeidet.

4.6.2.3 Diakoni

Kirken skal være et fellesskap der mennesker gir omsorg og finner omsorg. I Rendalen har vi en stor andel eldre i befolkningen. Mange av disse har nytte av spesiell oppmerksomhet, særlig de som bor alene. Samtidig gir dette mulighet til tjeneste og til å oppleve å være til nytte og glede for andre. Rendalens fire menigheter har gått sammen om en diakonal tjeneste ledet av et diakoniutvalg. Dette omfatter følgende:

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Besøkstjeneste		om lag 25 personer som jevnlig besøker en eller flere
Et besøksopplegg med åremålsmarkering ved 80-, 85- og 90 årsdag. Dette gir mulighet til å fange opp behov, i tillegg til å gi en oppmerksomhet fra kirken		
En omsorg for de som opplever sorg ved innbydelse til sorggruppe		ledet av presten
Hyggetreff i omsorgsboligene og på alderspensjonatet		

Regelmessige andaktstunder på sykehjemmet		Presten
---	--	---------

Diakoniutvalget ser store muligheter i utviklingen av denne tjenesten til å omfatte flere grupper både på giver- og mottagersiden. Det er ønske om større samarbeid med kommunale tjenester.

4.6.2.4 Kirkebyggene

Kirken er stedet der evangeliet tolkes og forkynnes på nytt, også ved hjelp av ulike kunstarter og kulturelle uttrykk. Kirkebyggene må ivaretas godt for at de skal kunne være hellige rom for dagens mennesker og fungere som tjenlige lokaler for menighetens virksomhet.

I Rendalen har vi 4 sogn med hver sin kirke. I tillegg har vi Nylia kirke på Lia Gård og gravplass på Finstad. For mange er kirken og kirkegården et viktig sted for identitet og tilhørighet. Kirkene er også viktige kulturminner i bygdene.

Dette videreutvikles for alle generasjoner ved følgende:

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Ta vare på og utvikle kirken som samlingsrom i høytidene, ved 17. mai og til konserter		
Formidling av kirkenes historie og kunst, gjennom egne kirkebrosjyrer		
- menighetsblad og andre trykksaker, i egne arrangement, ved skole/barnehage-besøk og i konfirmantforberedelsen		
Markering av kirkejubileer		
Bruk av pilegrimsleden		

3 av kirkene har i siste 4års-periode markert sine jubileer: Ytre Rendal kirke 250 år i 2001, Hanestad kirke 75 år i 2001, Sjøli kirke 90 år 2004.

For tur står 250års-jubileum for Øvre Rendal kirke i 2009. Dette vil bli en viktig anledning for kirke- og kultursamarbeid.

4.6.2.5 Samarbeidsprosjekter innen kap. 4.6.2 250års-jubileum for Øvre Rendal kirke 2009

Som antydnet ovenfor vil denne anledningen gi mulighet for samarbeid og nye kulturaktiviteter. Kirken ønsker en bredt sammensatt jubileumskomiteé.

Det er også et ønske fra kirkens side om å løfte fram kirkens historie i Øvre i forhold til kirkebygg og gamle kirkesteder, gjerne knyttet til en kirke-kultursti fra det eldste kirkestedet på Nordset via Vangen og Den gamle prestegården til nåværende kirke.

Det er naturlig at den får en sammenheng/tilknytning til pilegrimsleden. Dette kan bli en fin tursti for skole og folk flest i bygda.

4.6.3 Pilegrimsleden gjennom Rendalen kommune

gir mulighet til samarbeid mellom kulturkontor, kirke, skole, historielag, friluftsföreninger og andre.

For å ivareta og utvikle dette samarbeidet, ble det i 2005 opprettet et Pilegrimsforum. Merkingen av leden ble gjort ferdig i 2005, da det i anledning Friluftslivets år ble gjennomført en gjennomgående vandring fra sør til nord mot Nidaros.

Foto: Aslaug Haugen

Arbeidet er i gang med informasjon på internett, i eget hefte (ferdig våren 2006) og en info-folder, som planlegges ferdig vår 2007. Det bør også arbeides med plakattavler på egnede steder i terrenget.

Skolene har vært engasjert i pilegrimsvandring etter oppfordring fra bispekontoret og med materiell derfra, med oppfølging av presten. Berger skole deltok skoleåret 2005/06 i et prosjekt i regi av Norsk Kulturarv "Rydd et kulturminne". De har vært med på å rydde pilegrimsleden nordover fra Øvre mot Elvål og rydde og merke en "Barnas Pilegrimsled" i tilknytning til hovedleden i nærheten av skolen.

Sommeren 2007 blir det arrangert en nordisk pilegrimsvandring, sannsynligvis fra Sverige på Østerdalsleden - og dermed gjennom Rendalen – mot Nidaros.

4.6.4 Rendalen Bygdemuseum KF (RB)

Rendalen Bygdemuseum, tidligere Bull-museet ble åpnet i 1964 og er for en stor del viet forfatteren Jacob Breda Bull og hans forfatterskap. Rendalen gamle prestegård ble bygget i 1747. Jacob Breda Bull ble født på garden og bodde der til 1869. I mange fortellinger har Bull skildret barndommen på prestegården. De mest kjente er kanskje historien om Vesleblakken og Ulveslaget.

Etter hvert ble det bygd ny prestegård i Rendalen, den gamle prestegården ble solgt og husene forfalt. Bare hovedbygningen fra 1747 og et noe eldre stabbur sto igjen da kommunen igjen kjøpte eiendommen i 1920. Siden har en forsøkt å bygge opp igjen tunet slik det så ut på den tiden Bull bodde der, men ennå er ikke oppgaven fullført. De som kjenner Bulls fortellinger, vil finne mye å glede seg over på Bull-museet, men samlingen har også allmenn kulturhistorisk interesse og fungerer som et bygdemuseum i tillegg til å være bygd opp omkring Jacob B. Bull og hans diktning. RB består foruten husene på Bull-museet av Berger gamle skole (Gammelskola), der det blant annet er bankmuseum og skolemuseum (åpnet i 1989) og en musikksamling åpnet året etter. Den består av en stor samling viet Ottar E. Akre, en stor trekkspillsamling og mye annen musikkhistorie. Videre består museet av et fløtningsanlegg ved Lomnessjøen og av Løkken Bergset, en liten husmannsplass nord i bygda.

Bull-museet ble omorganisert til et kommunalt foretak, Rendalen Bygdemuseum KF, i 2001. Fra 01.07.05 ble det inngått en samarbeidsavtale mellom RB og Stiftelsen Nordøsterdalsmuseet. Avtalen er inngått i tilknytning til den statlige museumsreformen.

Dette regionale samarbeidet omfatter om lag 140 bygninger, og er et av de større i Norge. RB består som juridisk enhet, og er eier av samlinger og eiendommer ved museet. Styret for RB og Rendalen kommune skal påse at driften av museet skjer i henhold til vedtekter og intensjoner. Styret skal jobbe aktivt for videreutvikling av museet lokalt og i den konsoliderte enheten, og skal fungere som lokalt kontaktorgan for Nordøsterdalsmuseet.

RB har et budsjett på om lag 1 million kroner, med en drifts- og prosjektstøtte fra Rendalen kommune på i alt 450 000 kroner. Den resterende del av inntektene kommer fra kommersiell drift. RB har et høyt aktivitetsnivå med mange arrangementer. De siste årene har besøkstallet ligget mellom 3000 og 5000, hvorav 40 - 50 bussbesøk.

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Mål: <i>Et museumsbygg/ servicebygg/ kulturbygg ved Rendalen Bygdemuseum.</i> <i>Utrede muligheten for å utvikle dette til et senter for natur, kultur og historie.</i>	2006 - 2008	Rendalen kommune, Rendalen Bygdemuseum KF, Nordøsterdalsmuseet, ABM - Utvikling, Kommunen, Rendalen Næringsforening, Hedmark Fylkeskommune, næringslivet, private aktører
Mål: Rendalen Bygdemuseum skal ivareta sine museale oppgaver og bidra positivt til aktivitet og utvikling av Rendalen som sted, bla ved:		Rendalen Bygdemuseum, Nordøsterdalsmuseet, og andre

Tiltak: <i>Vedlikehold, bevaring og formidling av museets samlinger</i> <i>Undervisningstilbud for skolen, herunder tilbud ifm Den kulturelle skolesekken</i> <i>Initiere prosjekter bla ifm formidling av museets samlinger, utvikling av nye utstillinger</i> <i>Samarbeide med Rendalen Bibliotek. Registrere egen boksamling</i> <i>Innsamling av muntlig tradisjon</i>		
--	--	--

4.6.5 Dialekt

Dette er et punkt det ikke har blitt arbeidet spesielt med i planarbeidet, men som rommer mange muligheter til artige prosjekter.

I februar 2006 arrangerte Ungdommens Hus "Ræppehelg" med konsert i Ungdommens Hus med ræppegruppa "OGOBOR" fra Dovre og ræppeverksted med "Skranglebein" alias Per Olav Hoff Mydske. Det ble et eksempel på at noen kan gjøre karriere på å bruke sin egen dialekt og skrivekurs på dialekt og mye moro. Kurset var gratis og for ungdom fra 5.klasse og oppover.

4.7 Håndverk. Formgivning /design. Tre Bildende kunst og kunstformidling

Foto

Utøvende kunstnere

Ressursperson: Åshild Røhne Hagen

Rendalen har i dag ikke noen gode utstillingslokaler til billedene kunstnere. Det som er ønskelig er en "utstillingslåve" el. En god start er eksisterende uthusbygning på Bull-museet, da tenkt til sommerutstillinger. Om nødvendig, kle vegger innvendig, ordne belysning og sikring.

En framtidsvisjon kan være å bruke museet som senter for å i vareta gamle håndverkstradisjoner. Dette ved på sikt å bygge opp enkelte verksteder for så å arrangere kurs for barn, ungdom og voksne.

Andre forslag/ eksempler på tiltak kan være å engasjere Nina von Hirsch til et prosjekt med TRE – KUNST – DESIGN samtidig som disse temaene videreutvikles!

Rendalen kunst- og husflidslag arrangerer hver sommer Rendalsutstillingen og er en viktig lokal del av aktivitetsområdet.

Videre kan kunst og kunstformidling brukes som et ledd i tur og friluftsliv, ved å lage bilder; lydinstallasjoner, poesi og skulpturer som vi kan oppleve på en natursti,- dette gjerne laget av barn.

4.8 Scenekunst. Teater, revy

Film

Dans

Innen teater/revy er det aktivitet i forbindelse med Bull-spillet som vises hver sommer i Bull-museet. Der er unge og voksne amatørskuespillere og musikere fra hele Rendalen med og framfører forestillinger av høy kvalitet. Hedmark Teater er gode støttespillere.

Innenfor revy er det aktivitet i nord og sør i revygruppene: Gjøglergjengen og Strømmen revygruppe.

4.9 Flerkultur

Ressurspersoner: rendøler med innvandrerbakgrunn, flyktningekonsulent, ressursgruppe for flyktningearbeidet i Rendalen, kulturkontoret

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Mål: <i>Arbeide for at mennesker med fremmedkulturell bakgrunn skal bli en integrert del av hverdagslivet og kulturlivet i byga.</i>	Kontinuerlig	Alle!, sammen med flyktningekonsulent, ressursgruppe for flyktningearbeidet, kulturkontoret

4.10 Kulturbygg, kulturarenaer (se også egen plan)

Bokprosjekt

Ungdommens kulturstipend

Se vedlegg statutter

Priser, legater

Se vedlegg vedr statutter og legatoversikt

Vennskapskommunesamarbeid

Orsa, Sejlflod og Liperi

Frivillighetssentralen

TV-aksjonen

Rendalsnytt

17. mai

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Mål. I løpet av 10 år gi ut 5 bøker med ulike tema fra Rendalen.		Rendalen kommune og samarbeidspartnere
<i>Første prosjektet er en bok om musikklivet i Rendalen</i>	2006-2007	
Mål: <i>Drøfte hvordan best organisere feiringen i hele kommunen for å ivareta 17.mai feiringen som en felles og viktig del av vår kulturarv</i>		Rendalen kommune, skolene, kirkekontoret, komiteer og grender

4.11 Lag- og foreningsliv. Allment kulturarbeid

Regjeringen ønsker å gi eldre et bedre aktivitetstilbud innen kunst og kultur gjennom "Den kulturelle spaserstokken". Dette er tiltak som kan være med på å bidra til en enda bedre eldreomsorg og et mer variert kulturtilbud for eldre i kommunen.

Det er stor aktivitet og mange lag og foreninger i Rendalen. Disse har mye å bety for Rendalen som kommune å bo i og besøke. Alle har et ansvar for å bidra til et kulturtilbudet som når unge og gamle, utkant og sentrum.

Som det står i Stortingsmelding nr. 48: *kultursektoren er kilde til kreativ inspirasjon, kunnskap og opplevelser for alle aldersgrupper - både for folk flest og for avgrensa grupper med særskilte interesser og behov.*

Mål og tiltak	Tidsang.	Ansvarlig
Mål: At Rendalen skal bestå som en kommune med rikt, mangfoldig, kreativt og inkluderende kulturliv		ALLE

Visjonen for kulturlivet i Rendalen er at det skal være:

”En himmel full av stjerner”